

Cultuurhistorische effectrapportage Gonnetstraat 22-26

1. Beschrijving geplande ontwikkeling

In het ontwikkelplan voor de Gonnetstraat 22-26 zullen twee torens van respectievelijk maximaal 27 en 33 meter worden geplaatst nabij het HAL-gebouw (gemeentelijk monument), gecombineerd met bouwmassa's van vier (nr 26) en ruim vijf lagen (nr. 22) die grotendeels de bestaande rooilijnen in het gebied volgen. De torens hebben beide een lessenaarsbeëindiging en staan op enige onderlinge afstand gedraaid naast elkaar op het perceel. Ten behoeve van de nieuwbouw wordt bestaande bebouwing achter het HAL-gebouw verwijderd en wordt het Van Duyvenbode gebouw met typerende ronde hoek verwijderd.

2. Beschrijving van de ruimtelijke ontwikkelingsgeschiedenis

Nieuwstad

De Gonnetstraat is gelegen aan de oostzijde van de Nieuwstad, nabij o.a. de Parklaan en de Friese Varkenmarkt aan het Spaarne en het Ripperdapark. De Nieuwstad is een 17^e-eeuwse verdedigbare uitbreiding van de oude stad en is ingedeeld middels een grotendeels orthogonaal stratenpatroon. Hierop is in de loop van de 17^e, 18^e en 19^e eeuw bebouwing in blokken ontstaan, hoofdzakelijk bestaande uit twee of drie lagen met een kap, met uitzondering van het stationsgebied, waar sinds het einde van de 19^e eeuw een schaalvergroting heeft plaatsgevonden. Na het verdwijnen van de bolwerken eind 19^e eeuw is aan de westzijde het Kenaupark aangelegd en aan de oostzijde het Ripperdapark, alsmede een groene singelzoom om de Nieuwstad, waar de spoorlijn en de oost-west verbinding naar Zandvoort doorheen lopen. De spoorlijn ligt op een verhoogd talud. Niet de hele Nieuwstad werd gevuld met woningbouw; naast het stationsgebied werd het gebied ten oosten van het Ripperdapark ingevuld met wisselde bedrijfsbebouwing met een meer utilitair karakter.

De Nieuwstad is onderdeel van het Rijksbeschermd Stadsgezicht en bevat vele rijks- en gemeentelijke monumenten.

Ripperdapark

Het driehoekige Ripperdapark wordt omzoomd door panden uit de het derde kwart van de 19^e eeuw, die allen aangewezen zijn als gemeentelijk monument.

De opzet van het park met omringende bebouwing is, op enkele kleinere wijzigingen in kappen na, oorspronkelijk. Het park werd rond 1870 ontworpen, in dezelfde periode en eerste instantie vergelijkbaar aan het voornamelijk Kenaupark en het Bolwerk aan de westkant van de Nieuwstad. Later werd besloten om de 'goedkopere' woningen van het Ripperdapark niet als villa's uit te voeren maar als naast elkaar geplaatste woningen langs gebogen lijnen, waardoor het park in het midden ontstond. De kavels werden vervolgens ontwikkeld en er ontstond een ensemble van woningen dat, hoewel door drie verschillende architecten ontworpen, een architectonisch geheel vormt. Het geheel kan worden gezien als de burgerlijke tegenhanger van het deftige Kenaupark en het Bolwerk, die de tand des tijds beter heeft doorstaan en haar oorspronkelijke, besloten en intieme karakter nog voor een groot deel heeft behouden, mede doordat het park niet aan de doorgaande routes ligt.

Het Kenaupark en de meeste villa's aldaar zijn aangewezen als Rijksmonument. Het Ripperdapark zelf ligt binnen het Rijksbeschermd Stadsgezicht en geniet als zodanig bescherming en waardering, maar is als park niet erkend door middel van een monumentenstatus. De omringende bebouwing als

geheel is lokaal erkend door middel van een gemeentelijke monumentenstatus. Binnen Haarlem kent deze status hetzelfde regime als de rijksbescherming. Het feit dat alle woningen rondom het park en aan de Ripperdastraat een monumentenstatus hebben gekregen, laat zien dat de waardering voor het ensemble hoog is, onder meer door de oorspronkelijkheid van de opzet en de staat van de panden.

Van het plantsoen zijn met name de bomen nog overgebleven, de indeling en parkinrichting is in de loop der jaren gewijzigd.

De ruimtelijke opzet van het hele Ripperdapark is zodanig, dat de ruimte wordt begrensd door drie gebogen volumes van elk ongeveer acht woningen. De hoeken van de driehoek zijn open, waardoor de ruimte op die plekken enigszins wegloopt. Met name de noordoosthoek is wat onafgehecht. Vanaf deze plek is redelijk direct zicht op het HAL-gebouw en de Gonnetlocatie.

Vanuit de directe omgeving is een aantal modernere ruimtelijke invloeden merkbaar, waarvan de Beijnesflat aan de westzijde het meest prominent zichtbaar is vanuit het Ripperdapark. Daarnaast is vanuit de noord-oosthoek het talud en de glazen geluidswering van het spoor zichtbaar.

3. Cultuurhistorische waarden en effect van de voorgestane ontwikkeling hierop

Hoogbouw heeft op verschillende schaalniveaus invloed op zijn omgeving. Wij onderscheiden in dit geval de onderstaande niveaus:

1 Locatie zelf en directe omgeving

2 Ripperdapark

3 Nieuwstad

3.1 Aanwezige cultuurhistorische waarden in de directe omgeving van de ontwikkeling betreffen het monumentale HAL-gebouw, het Van Duyvenbodegebouw, bestaande rooilijnen en stedenbouwkundige opzet van straten en bouwblokken. De geplande bouwblokken volgen de bestaande stedenbouwkundige lijnen en voegen zich in hoogte naar de naastgelegen bebouwing. De torens staan midden in het bouwblok en zijn daarom vanaf de Gonnetstraat en Claes van Ruyvenstraat beperkt merkbaar.

3.2 Het Ripperdapark heeft een hoge ensemble waarde, de woningen, hoewel door drie verschillende architecten ontworpen, vormen een architectonisch geheel. Het geheel kan worden gezien als de burgerlijke tegenhanger van het deftige Kenaupark en het Bolwerk, die de tand des tijds beter heeft doorstaan en zijn oorspronkelijke, besloten en intieme karakter nog voor een groot deel heeft behouden, mede doordat het park niet aan de doorgaande routes ligt.

Het huidige beeld van de oostzijde van het Ripperdapark wordt beëindigd door de nokken van de woningen en een enkele boomtop. Het beeld is feitelijk niet gewijzigd sinds 1870.

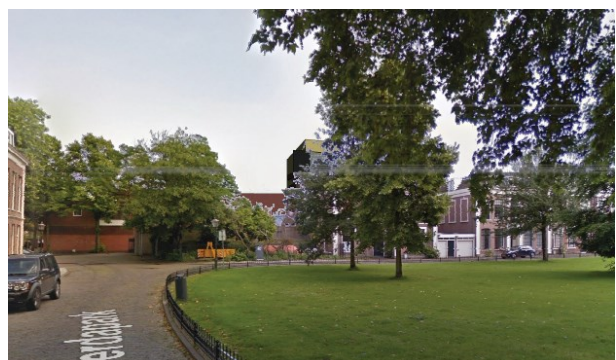
Het beeld van de westzijde van het Ripperdapark is sinds de jaren '70 wel gewijzigd door de komst van de Beijnesflat.

Hier wordt duidelijk dat hoogbouw van invloed is op de cultuurhistorische waarden van het park; de intimiteit van het gebiedje wordt van buitenaf beïnvloed en er is sprake van een onderbreking van het beeld en silhouet vanuit het park.

De voorgestelde nieuwbouw zal aan de oostzijde een gelijksoortig effect hebben op de beleving van het park. Het beeld van het bouwblok en het silhouet van de noklijnen verandert. Een hoog element kijkt als het ware van bovenaf binnen. De bomen en een kwalitatief hoogwaardige architectuur van het nieuwe object zal het effect verzachten, maar kan niet voorkomen dat de aandacht zal worden afgeleid van de gevels doordat het beeld van de bouwmassa's wordt 'aangevuld' met een groter object op de achtergrond.

Afbeelding uit Gonnetstraat zonstudie, ENZO Architectuur en Interieur, 10-12-2018, iov HBB Ontwikkeling B.V., uitsnede gezichtspunt 3a en 3b

3.3 Op het niveau van de Nieuwstad bestaat er vanuit cultuurhistorisch oogpunt binnen de bestaande waardevolle morfologie van de 17de-eeuwse stadsuitleg geen aanleiding voor de voorgestelde schaa sprong in de hoogte. Zichtbaarheid en effecten van de woontorens op het silhouet is vanaf de meeste plekken beperkt. Dit geldt niet voor het beeld vanaf het Spaarne (zie o.a. de Koudenhorn t.h.v. 66). De ruimte van het Spaarne en het silhouet van de Nieuwstad wijzigt hier. Achter de bebouwing langs het Spaarne zijn de voorgestelde woontorens duidelijk zichtbaar.

Afbeelding uit Gonnetstraat zonstudie, ENZO Architectuur en Interieur, 10-12-2018, iov HBB Ontwikkeling B.V., uitsnede gezichtspunt 11 Koudenhorn t.h.v. 66

Conclusie

De voorgestane ontwikkeling heeft met betrekking tot cultuurhistorie op verschillende schaalniveaus effect op de omgeving. De ontwikkeling is zorgvuldig ingepast op de locatie zelf en in de direct omgeving. De ontwikkeling sluit niet aan op de ruimtelijk/historische karakteristiek van het Ripperdapark en de Nieuwstad. Voor veel plekken blijft dit negatieve effect beperkt omdat de ontwikkeling van enige afstand door de tussenliggende bebouwing beperkt zichtbaar zal zijn.